

Ontwikkeling vitaliteit sportverenigingen

Tussen 2018 en 2023

Janine van Kalmthout en Resie Hoeijmakers

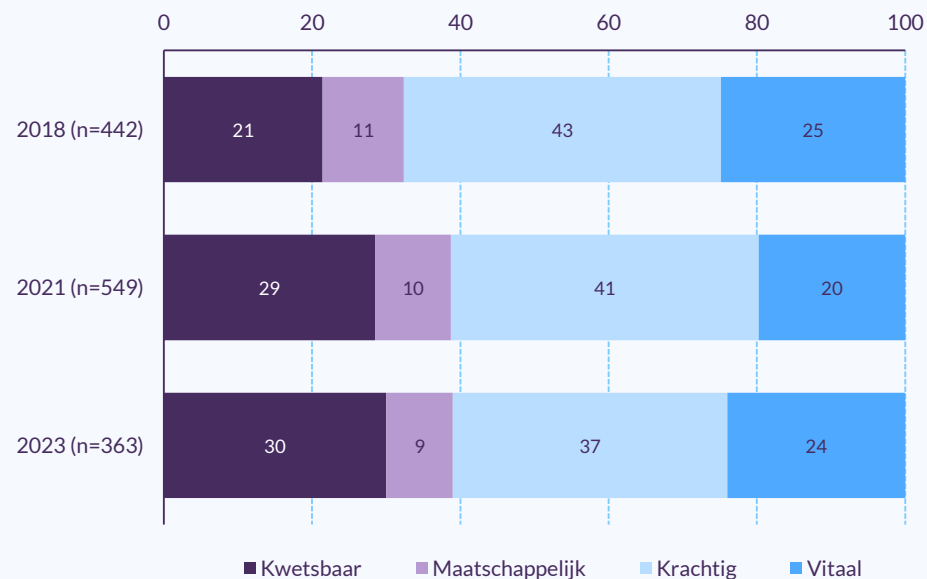
Voor sportverenigingen waren het roerige jaren, met coronamaatregelen en de energiecrisis. De zorgen over de toekomst en de vitaliteit van verenigingen namen toe (Pulles et al., 2022). Sinds 2016 volgt het Mulier Instituut de vitaliteit van sportverenigingen in Nederland (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2021). In dit factsheet staat de ontwikkeling van die vitaliteit in de afgelopen vijf jaar centraal.

Meer kwetsbare verenigingen

In 2023 kunnen we een kwart van de verenigingen (24%) op basis van de vitaliteitsindex als een vitale vereniging beschouwen en drie op de tien verenigingen als kwetsbaar (30%, figuur 1). Het aandeel kwetsbare verenigingen is gestegen (van 21% in 2018 naar 30% in 2023). Het aandeel vitale verenigingen is ten opzichte van 2018 ongeveer gelijk gebleven, met tussendoor een daling in coronatijd. Op dit moment lijkt een deel van de verenigingen dus hersteld te zijn van de impact van de coronacrisis. Een groter deel van de verenigingen is dat (nog) niet gelukt.

Figuur 1
Ontwikkeling vitaliteit sportverenigingen in Nederland tussen 2018 en 2023

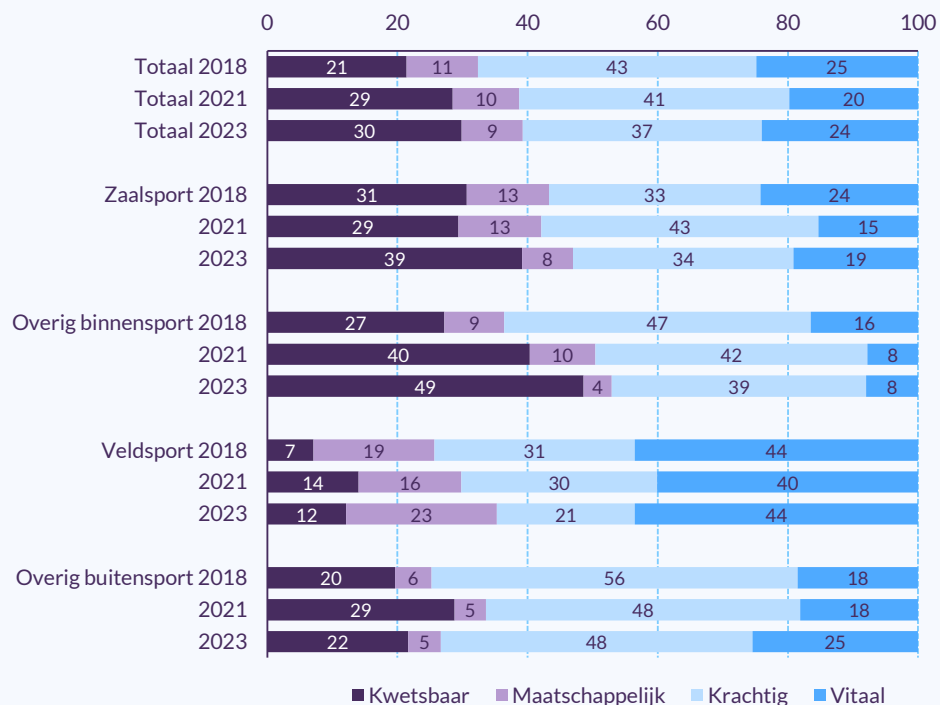
(in procenten)

Bron: Mulier instituut, MI Verenigingspanel winter 2018/2019, februari 2021 en februari/maart 2023.

Figuur 2
Ontwikkeling vitaliteit sportverenigingen tussen 2018 en 2023 naar type sport

(in procenten, 2018 n=442; 2021 n=549; 2023 n=363)

Bron: Mulier instituut, MI Verenigingspanel winter 2018/2019, februari 2021 en februari/maart 2023.

Meeste zorgen bij binnensporten

De situatie van met name de overige binnensportverenigingen (zoals zwemmen, bridge en darts) is zorgwekkend. De helft daarvan is kwetsbaar (figuur 2). Het aandeel kwetsbare verenigingen bij overige binnensporten is tussen 2018 en 2023 fors gestegen (van 27% naar 49%).

Deze verenigingen hebben het meest geleden onder de coronacrisis (Pulles et al., 2022). Dat lijkt nog door te werken in hun vitaliteit. Het aandeel kwetsbare zaalsportverenigingen (zoals basketbal, judo en gymnastiek) daalde tussen 2018 en 2021 licht, maar steeg in 2023 tot 39 procent.

Vitaliteitsindex

In de vitaliteitsindex onderscheiden we vier segmenten van verenigingen op basis van hun score op de dimensies organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie:

- Vitale verenigingen zijn goed in staat hun sportaanbod te organiseren (organisatiekrachtig) en zijn daarbij breed maatschappelijk georiënteerd.
- Krachtige verenigingen hebben voldoende organisatiekracht, maar zijn (nog) nauwelijks maatschappelijk georiënteerd.
- Maatschappelijke verenigingen vervullen in de omgeving een bredere maatschappelijke functie, maar de organisatie van de club verdient nog aandacht.
- Kwetsbare verenigingen hebben een minder krachtige organisatie en nauwelijks oog voor een bredere maatschappelijke functie.

Buitsportverenigingen lijken beter met de impact van de coronacrisis om te gaan. Na een stijging van het aandeel kwetsbare verenigingen tussen 2018 en 2021 bij zowel veldsport (van 7% naar 14%) als overige buitensport (van 20% naar 29%) is dit aandeel weer gedaald in 2023 (naar respectievelijk 12% en 22%, figuur 2).

Het aandeel vitale sportverenigingen is bij veldsporten (zoals voetbal, tennis en hockey) in 2023 weer gelijk aan 2018 (44%). Bij overige buitensporten (zoals jeu de boules, wielersport en atletiek) is het tussen 2021 en 2023 zelfs gestegen (van 18% naar 25%).

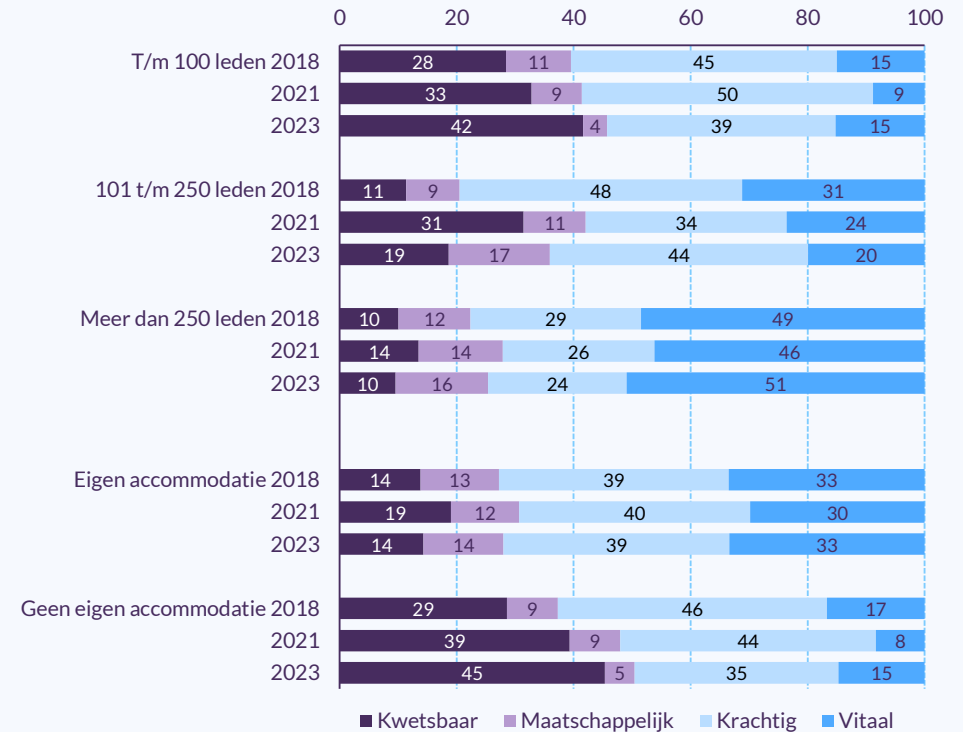
Zorgelijke ontwikkeling kleine verenigingen

Ook de ontwikkeling bij de kleine verenigingen (≤ 100 leden) is zorgelijk. Het aandeel kwetsbare kleine verenigingen is tussen 2018 en 2023 flink toegenomen (van 28% naar 42%, figuur 3). Opvallend genoeg is het aandeel vitale kleine verenigingen in 2023 gelijk aan 2018 (15%).

Ook bij verenigingen die niet beschikken over een eigen accommodatie zien we een forse stijging van het aandeel kwetsbare verenigingen (van 29% in 2018 tot 45% in 2023). Verenigingen zonder eigen accommodatie zijn veelal binnensportverenigingen.

Figuur 3
Ontwikkeling vitaliteit sportverenigingen tussen 2018 en 2023 naar achtergrond

(in procenten, 2018 n=442; 2021 n=549; 2023 n=363)

Bron: Mulier instituut, MI Verenigingspanel, winter 2018/2019, februari 2021 en februari/maart 2023.

Zes op de tien verenigingen zijn organisatiekrachtig

De index organisatiekracht staat voor de mate waarin verenigingen in staat zijn hun sport aan te bieden aan huidige en potentiële leden. In 2023 zijn zes op de tien verenigingen daar 'voldoende' of 'goed' toe in staat (60%, figuur 4). Vier op de tien scoren 'onvoldoende' of 'matig'. Dit zijn vaker overige binnensportverenigingen (zoals zwemmen, bridge en darts, 53%), verenigingen zonder eigen accommodatie (50%) en kleine verenigingen (≤ 100 leden; 46%).

De organisatiekracht van sportverenigingen is tussen 2018 en 2023 iets verslechterd. Het aandeel verenigingen dat 'matig' of 'onvoldoende' scoort is licht toegenomen (van 33% naar 39%). Hoewel dit aandeel in de afgelopen twee jaar ongeveer gelijk is gebleven, is het positief dat het aandeel verenigingen dat 'goed' scoort weer licht is gestegen.

De index organisatiekracht bestaat uit vijf criteria: leden, kader, accommodatie, financiën en beleid. De score per criterium delen we in onvoldoende, matig, voldoende of goed in. Verenigingen scoren in 2023 het hoogst op het criterium leden (70% voldoende of goed). Beleid (47% onvoldoende of matig) en kader (46% onvoldoende of matig) zijn het vaakst problematisch.

Kader en beleid verslechterd

In de onderliggende criteria van organisatiekracht zijn belangrijke ontwikkelingen te zien. Tussen 2018 en 2023 zijn met name de scores op het

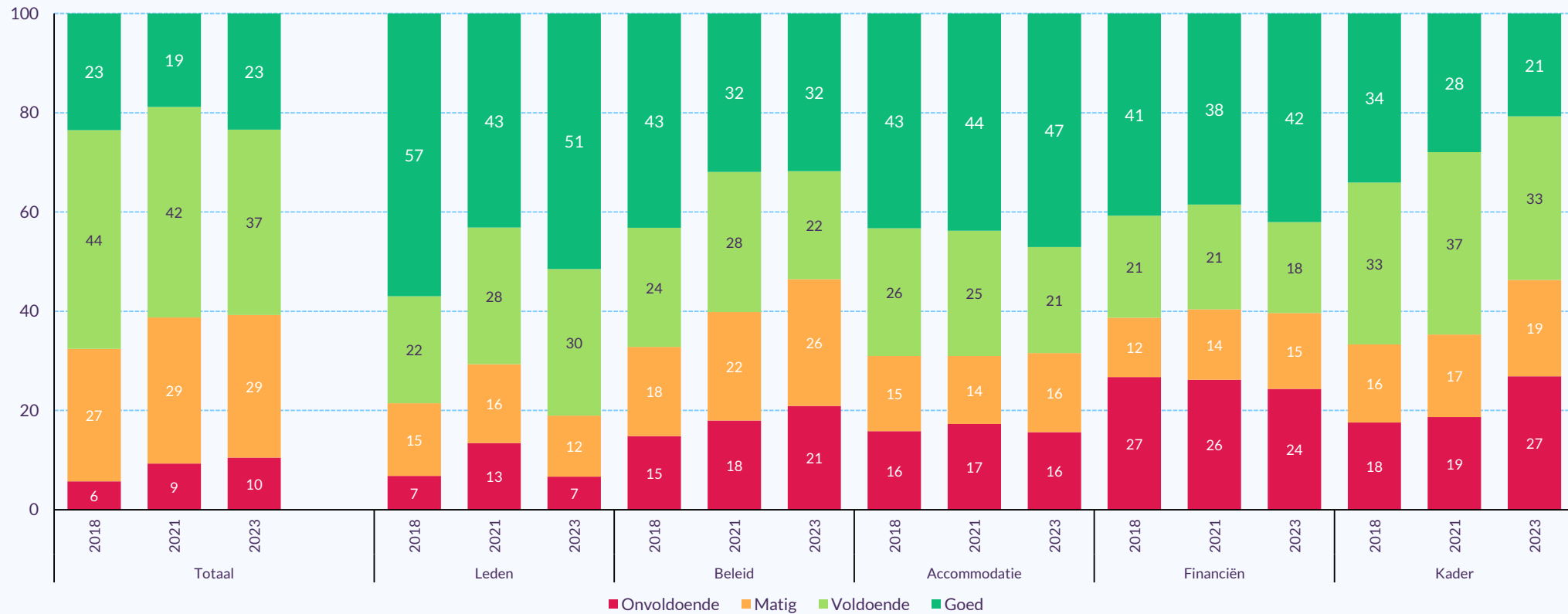
gebied van beleid (van 67% naar 54% voldoende of goed) en kader (van 67% naar 54% voldoende of goed) gedaald.

Dit kwam ook in gesprekken met sportverenigingen naar voren (Stuij et al., 2023). Bestuursleden zijn steeds moeilijker te vinden, waardoor veel verenigingen met vacatures in het bestuur kampen. Hierdoor blijven taken liggen, waaronder beleidsmatig werken en het opstellen van een missie en visie voor de lange termijn. Ook vrijwilligers voor andere taken zijn steeds moeilijker te vinden.

Hoewel tijdens de coronacrisis veel verenigingen zich zorgen maakten over de financiële situatie, is deze de afgelopen jaren opvallend genoeg niet verslechterd (figuur 2). Dit komt vooral door de vele uitgebreide subsidiemogelijkheden van de overheid.

Een ander punt van zorg tijdens de coronacrisis was de ontwikkeling van het aantal leden. Dit blijkt ook uit de organisatiekracht: in 2021 (in coronatijd) scoorden verenigingen lager op het criterium leden dan in 2018 (71% vs. 79% voldoende of goed). Dit corona-effect lijkt bij veel verenigingen inmiddels te zijn hersteld. Het aandeel verenigingen dat 'voldoende' of 'goed' scoort is in 2023 zelfs iets hoger dan in 2018 (81% vs. 79%).

Figuur 4
Ontwikkeling organisatiekracht sportverenigingen tussen 2018 en 2023
 (in procenten, 2018 n=442; 2021 n=549; 2023 n=363)

Bron: Mulier instituut, Verenigingspanel winter 2018/2019, februari 2021 en februari/maart 2023.

Een derde verenigingen maatschappelijk georiënteerd

De index maatschappelijke oriëntatie omvat de mate waarin verenigingen zich richten op maatschappelijke activiteiten en/of taken. In 2023 is een derde van de verenigingen 'voldoende' of 'goed' in staat een bredere maatschappelijk functie te vervullen (34%, figuur 5). Twee derde (70%) scoort 'onvoldoende' of 'matig'. Dit zijn het vaakst kleine verenigingen (≤ 100 leden, 81%), verenigingen zonder eigen accommodatie (80%) en overige binnensportverenigingen (zoals zwemmen, bridge en darts, 88%).

We hebben de index maatschappelijke oriëntatie ontwikkeld om meer inzicht te krijgen in de bredere maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen buiten regulier sportaanbod. Deze index bestaat uit twee criteria: maatschappelijke activiteit en maatschappelijke intentie. Maatschappelijke activiteit staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen.

Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol. De score per criterium delen we in onvoldoende, matig, voldoende of goed in.

Kwart verenigingen staat open voor bredere maatschappelijke functie

In 2023 is een derde van de verenigingen (37%) maatschappelijk actief en staat een kwart (27%) open voor een (meer) maatschappelijke functie. Grote verenigingen (> 250 leden, 72% voldoende of goed) zijn het vaakst maatschappelijk actief. Kleine verenigingen (≤ 100 leden, 76% onvoldoende of

matig) en overige binnensportverenigingen (86%) zijn het minst maatschappelijk actief.

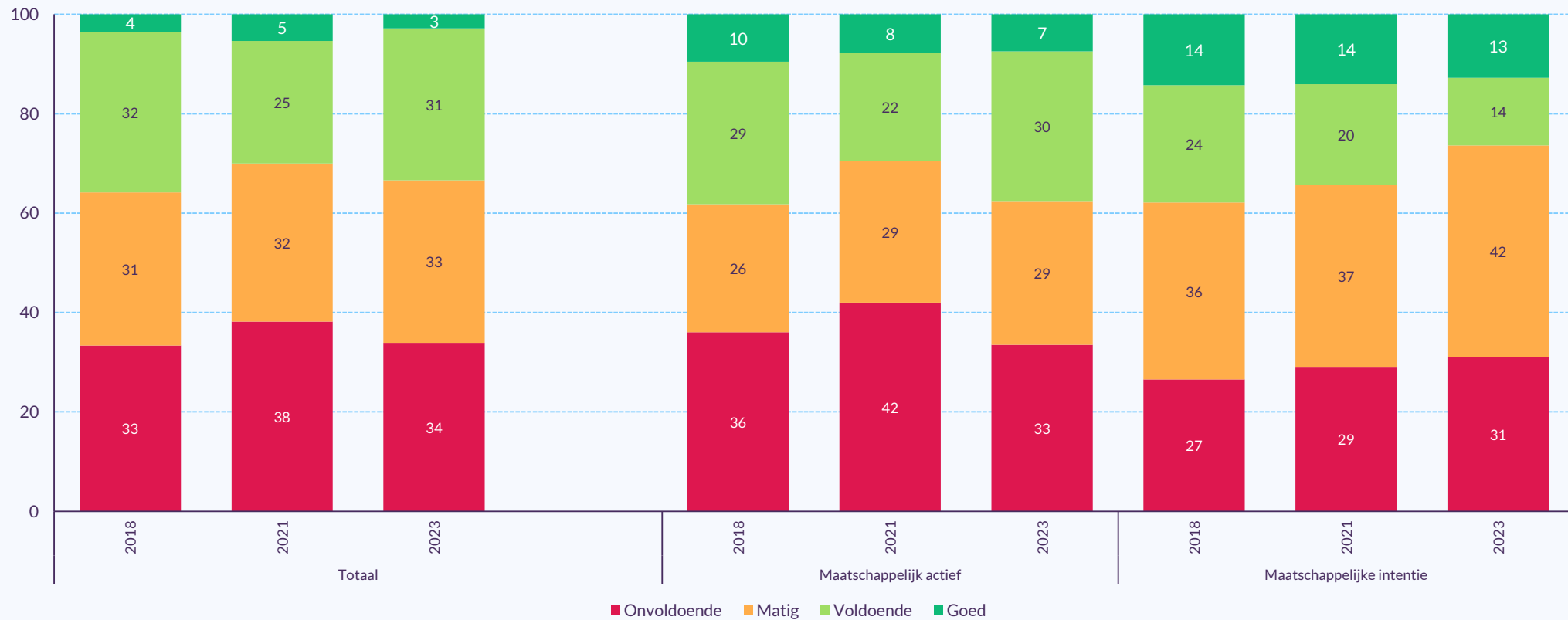
Overige binnensportverenigingen (85%), kleine verenigingen (≤ 100 leden, 86%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (86%) hebben het minst vaak een maatschappelijke intentie. Deze verenigingen hebben ook vaak minder mogelijkheden om maatschappelijke activiteiten te ontplooiën.

Minder maatschappelijke intentie

Tussen 2018 en 2023 is de maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen nauwelijks veranderd, ondanks een daling in 2021 (36% vs. 34% voldoende of goed). Door de coronamaatregelen en sluiting van de sportaccommodaties zijn de maatschappelijke activiteiten van sportverenigingen tussen 2018 en 2021 afgenomen. Positief is dat veel verenigingen na de coronacrisis hun maatschappelijke activiteiten weer hebben opgepakt. Daarmee is de maatschappelijke activiteit in 2023 weer vergelijkbaar met 2018 (37% vs. 39% voldoende of goed).

Bij de maatschappelijke intentie van verenigingen valt een andere ontwikkeling op. Het aandeel verenigingen dat plannen heeft voor maatschappelijke activiteiten of een positieve houding heeft ten opzichte van een bredere maatschappelijke rol, is sinds 2018 verder afgenomen (van 38% naar 27% voldoende of goed).

Figuur 5
Ontwikkeling maatschappelijke oriëntatie sportverenigingen tussen 2018 en 2023
 (in procenten, 2018 n=442; 2021 n=549; 2023 n=363)

Bron: Mulier instituut, Verenigingspanel winter 2018/2019, februari 2021 en februari/maart 2023.

Conclusies

De gevolgen van roerige tijden – coronacrisis, energiecrisis en maatschappelijke ontwikkelingen – zijn duidelijk zichtbaar in de ontwikkeling van de vitaliteit van sportverenigingen in de afgelopen vijf jaar. Het aandeel kwetsbare verenigingen is toegenomen. Ook het aandeel vitale verenigingen is sinds de coronacrisis toegenomen en op vergelijkbaar niveau met 2018. Dit betekent dat een verdere tweedeling in de vitaliteit van sportverenigingen is ontstaan: met meer verenigingen gaat het goed of beter, maar tegelijkertijd zijn meer verenigingen kwetsbaar.

Met name de situatie van de overige binnensportverenigingen en de kleine verenigingen is zorgelijk, gezien de forse toename van het aandeel kwetsbare verenigingen in deze groepen. Dit geldt in iets minder mate voor de zaalsportverenigingen. Bij buitensportverenigingen is het aandeel vitale verenigingen juist toegenomen.

Een andere zorgelijke ontwikkeling is dat steeds meer verenigingen in de afgelopen vijf jaar problemen ervaren met het kader en minder beleidsmatig zijn gaan werken. Uit ander onderzoek blijkt dat hierin vaak de oorzaak ligt voor de toegenomen tweedeling in de vitaliteit van verenigingen (Stuij et al., 2023). Positief is dat ondanks de coronacrisis en energiecrisis de financiële situatie van

veel verenigingen niet is verslechterd en dat de ontwikkeling van het ledenaantal na de coronajaren weer is verbeterd.

De toegenomen vrijwilligersproblematiek lijkt er ook aan te hebben bijgedragen dat de maatschappelijke intentie van verenigingen in de afgelopen vijf jaar is afgenomen. Met een tekort aan vrijwilligers zijn verenigingen meer gericht op hun corebusiness. Wel hebben verenigingen sinds de coronacrisis weer vaker maatschappelijke activiteiten opgepakt. Dit zijn voornamelijk grote verenigingen.

Verantwoording onderzoek

De resultaten in dit factsheet zijn gebaseerd op data uit de Verenigingsmonitor, vragenlijst vitaliteit sportverenigingen. De Verenigingsmonitor is een thematische vragenlijst die we een paar keer per jaar uitzetten onder de verenigingen van het MI Verenigingspanel.

Het MI Verenigingspanel bestaat uit meer dan 2.200 verenigingen. Om vergelijkingen met voorgaande metingen bij het panel mogelijk te maken en te zorgen voor een goede afspiegeling van de georganiseerde verenigingssport in Nederland, wegen we de gegevens naar grootte van de vereniging en aard van de sport (zaalsport, overige binnensport, veldsport en overige buitensport).

Referenties

Hoeijmakers, R., & Van Kalmthout, J. (2021). *Vitaliteit sportverenigingen in Nederland. Ontwikkeling tussen 2018 en 2021* [Factsheet 2021/14]. Mulier Instituut.

Pulles, I., Van Eldert, P., & Van der Poel, H. (Eds.) (2022). *Monitor Sport en corona V*. Mulier Instituut.

Stuij, M., Hoeijmakers, R., Van Kalmthout, J., Cremers, R., & Slot-Heijs, J. J. (2023). *Sportverenigingen en hun uitdagingen: een analyse van oorzaken en verschillen tussen sportverenigingen*. Mulier Instituut.

Contact

Janine van Kalmthout

j.vankalmthout@mulierinstituut.nl

Resie Hoeijmakers

r.hoeijmakers@mulierinstituut.nl